

Nr 46.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av avtal om försäljning av statens spannmålslagerhus i Roma; given Stockholms slott den 6 februari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

I skrivelse den 16 oktober 1924 har, såsom omförmäles i punkt 75 under nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition, statens lagerhus- och frys-husstyrelse gjort framställning om godkännande av ett den 9 september samma år mellan styrelsen och Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a. under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande preliminärt upprättat kontrakt om försäljning till föreningen av statens spannmålslagerhus i Roma.

Det preliminära avtalet innehåller, bland andra, följande bestämmelser:

Säljaren överlåter till köparen en lägenhet om 0.6780 hektar jord (reg. nr 1¹⁴⁴), avsöndrad från 7.5174 hektar jord under 5¹⁹/₃₂ mantal Roma klostrets kungsgård i Roma socken, jämte därå uppförda spannmålslagerhus och övriga anläggningar mot en köpeskillning av 30,000 kronor, att kontant erläggas, så snart Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande av försäljningen erhållits.

Fastigheten säljes i det skick, den befinner sig vid tillträdesdagen; och åtager sig köparen att med Gotländska lantmännens magasinsaktiebolag, som för närvarande förhvir spannmålslagerhuset, träffa uppgörelse rörande ersättning för de reparationer, som kunna hava verkställt under den tid, lagerhuset av magasinsaktiebolaget enligt hyreskontrakt disponerats, så att i varje fall staten icke drabbas av några kostnader för desamma.

Köparen förbinder sig att icke överlåta spannmålslagerhuset till annan än en lantmannaaorganisation.

Så snart köpeskillingen guldits, överlämnar säljaren till köparen lagfartsbevis, karta och övriga fastigheten rörande handlingar, som kunna finnas i säljarens besittning.

Fastigheten får tillträdas av köparen, så snart Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande av försäljningen föreligger, och övertager köparen hyreskontraktet med Gotländska lantmännens magasinsaktiebolag, därest detta kontrakt vid tillträdet ännu är gällande.

Med fastigheten följa samtliga å densamma befintliga, säljaren tillhöriga inventarier.

Lagfartskostnad och övriga med köpet förenade utgifter skall köparen ensam vidkännas.

Lagerhus- och fryshusstyrelsen har i ärendet anført, bland annat, följande.

Såväl från Kungl. Maj:ts sida som ock från riksdagens hade vid flera tillfällen, senast i riksdagens skrivelse den 28 maj 1924, nr 9 A p. 41, framhållits angelägenheten av, att statens lagerhus- och fryshusstyrels verksamhet genom lagerhusens försäljning, uthyrning eller på annat sätt så ordnades, att statsverkets årliga utgifter därför i möjligaste mån nedbringades. Med anledning härav hade styrelsen uthyrvt lagerhusen i Roma och Eskilstuna och i övrigt vidtagit särskilda åtgärder, ågnade att minska utgifterna för lagerhusen och öka inkomsterna av desamma. På grund av att riksdagen förordat en försäljning av lagerhusen, där detta måste anses erforderligt för minskande av statsverkets utgifter för respektive lagerhus, hade styrelsen beträffande de anläggningar, som enligt styrelsens mening hade de minsta förutsättningarna att kunna bliva utnyttjade, verkställt undersökning rörande möjligheterna för en försäljning. Styrelsen ansåge emellertid, att vid en försäljning av lagerhusen måste tagas i betraktande, vad som framhölls, då statsmakterna fattade beslut om anläggningarnas tillkomst, nämligen att de skulle tjåna lantmännens intresse. Med utgångspunkt härifrån hade styrelsen inlett förhandlingar med Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a. för att intressera föreningen för ett inköp av lagerhuset i Roma, och hade dessa förhandlingar lett till, att med föreningen upprättats ett preliminärt köpekontrakt, avslutet under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande.

Lagerhustomten i fråga hade statsverket erhållit som gåva av Gotlands järnvågsaktiebolag. Lagerhusanläggningen med byggnader, maskiner och spåranläggning hade enligt en på sin tid inom lagerhusbyggnadskommissionen upprättad beräkning kostat omkring 668,000 kronor. Det vore emellertid att märka, att anläggningen utförts under den dyraste kristiden, att konkurrensen beträffande arbetet just på Gotland varit ringa samt att den maskinella utrustningen måst för höga kostnader importeras från Tyskland. Även om dessa omständigheter toges i betraktande, måste emellertid erkännas, att den preliminärt avtalade försäljningssumman, 30,000 kronor, vore ganska låg. Detta oakat ansåge styrelsen, att köpeavtalet vore fördelaktigt

för staten, då inga som helst utsikter torde finnas till, att inkomsterna av ifrågavarande lagerhus skulle täcka utgifterna. Till och med under kristiden, då bristen på lagerlokaler var som störst och folkhushållningskommissionen utnyttjade samtliga övriga lagerhus, hade lagerhuset i Roma stått tomt. Under de senaste åren hade visserligen utgifterna för lagerhuset endast uppgått till några hundra kronor för år, men vid besiktning hade nu utrönt, att lagerhuset vore i behov av en hel del reparationer, vilka enligt verkställd beräkning torde komma att kosta omkring 16,500 kronor. I olikhet med lagerhusen på fastlandet hade detta lagerhus icke tillgång till elektrisk kraft för driften, utan hade vid lagerhuset anlagts en ångcentral, som levererade den erforderliga kraften. Denna anläggning hade emellertid visat sig vara synnerligen dyrbar i drift, varför den, om lagerhuset med fördel skulle kunna användas, måste ersättas med en annan anläggning, som vore billigare i drift. Allt detta gjorde emellertid, att lagerhuset, om det för framtiden skulle av staten behållas, komme att draga mycket avsevärda kostnader. Då det dessutom vore Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a., som skulle bli ägare av anläggningen, och föreningen vore en kooperativ sammanslutning av Gotlands jordbrukare, komme ju anläggningen det gotländska jordbruket till godo, och kunde man säga, att lagerhuset härigenom komme att fylla den uppgift, som man vid dess tillkomst tillämnade det. De skäl, som talade för en försäljning av lagerhuset i Roma, skulle emellertid icke kunna göra sig lika starkt gällande vid eventuellt uppkommande fråga om försäljning av något annat lagerhus, varför den omständigheten, att priset i detta fall satts relativt lågt, icke kunde medföra några konsekvenser beträffande de övriga anläggningarna. Enligt styrelsens mening torde utsikt förefinnas, att dessa anläggningar själva snart skulle täcka sina utgifter.

Enligt avtalet skulle fastigheten få av centralföreningen tillträdas, så snart Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande av försäljningen lämnats, och skulle föreningen då övertaga fastigheten i befintligt skick. För att emellertid styrelsen icke skulle få några ytterligare utgifter för anläggningen, hade avtalats, att centralföreningen skulle med Gotländska lantmännens magasinsaktiebolag, som nu förhyrde anläggningen och som för övrigt vore en sammanslutning inom centralföreningen och verkade i dennas intresse, träffa uppgörelse rörande ersättning för de reparationer, som under hyrestiden kunde hava verkställts, så att i varje fall statsverket icke skulle drabbas av några kostnader för desamma. Enligt hyreskontraktet hade nämligen Gotländska lantmännens magasinsaktiebolag skyldighet att betala kostnaderna för normalt underhåll av byggnaderna endast upp till ett belopp av 500 kronor för år.

Tillika föreskreve kontraktet, att centralföreningen skulle övertaga hyreskontraktet med Gotländska lantmännens magasinsaktiebolag och inträda som hyresvärd i styrelsens ställe.

I kontraktet hade centralföreningen förbundit sig att icke överlåta anläggningen till annan än en lantmannorganisation. Denna bestämmelse hade tillkommit för att styrelsen skulle i någon mån försäkra sig om, att lagerhuset komme det gotländska jordbruket till godo och ej användes som rent spekulationsobjekt.

Enligt avtalet skulle de till lagerhuset hörande inventarierna ingå i köpet och alla med köpet förenade kostnader gäldas av centralföreningen.

I infortrat utlåtande av den 31 oktober 1924 har *länsstyrelsen i Gotlands län* tillstyrkt bifall till lagerhus- och fryshusstyrelsens framställning och därvid tillika överlämnat av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott avgivet yttrande i ärendet.

Förvaltningsutskottet anför bland annat.

Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a. utgjorde en avdelning av Svenska lantmännens riksförbund med Gotland som verksamhetsområde. Som medlemmar i centralföreningen antoges dels registrerade lokalföreningar, som antagit stadgar, upprättade efter av centralföreningen fastställda grunder, och vars medlemmar brukade sammanlagt minst 100 hektar åker, dels ock enskild person, som brukade minst 50 hektar. Medlemmarna vore köpepliktiga för de lantmannaförnödenheter, som föreningen tillhandahölle, utom utsäde och frö.

Enligt tillgängliga uppgifter var den 30 juni 1923 medlemsantalet 87, varav 60 lokalföreningar och 27 enskilda jordbrukare, som brukade en sammanlagd åkerareal av 23,306 hektar. Föreningen förmedlade under tiden 1 juli 1922—30 juni 1923 inköp till ett värde av 1,946,964 kronor 13 öre. Det vore sålunda en för den gotländska jordbruksnäringen betydande verksamhet, som föreningen i fråga bedreve. Otvivelaktigt skulle länets lantmannanärningar ytterligare främjas, därest centralföreningen bleve ägare till spannmålslagerhuset i Roma.

På grund av det anförda ansåge sig förvaltningsutskottet böra tillstyrka den ifrågasatta försäljningen till föreningen.

Slutligen har *statskontoret* i remissutlåtande den 28 januari 1925 anfördt följande.

I likhet med statens lagerhus- och fryshusstyrelse ansåge statskontoret, att en försäljning av statens spannmålslagerhus i Roma borde komma till stånd. Den med Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a. preliminärt avtalade försäljningssumman, 30,000 kronor, måste väl — såsom lagerhus- och fryshusstyrelsen framhållit — anses låg. Med hänsyn till vad styrelsen anfördt i fråga om utsikterna för en ekonomisk drift av lagerhuset och då någon annan spekulant, till vilken lagerhuset skäligen kunde överlåtas, svårligen torde kunna uppletas, syntes emellertid det föreliggande anbudet böra antagas.

Mot det mellan statens lagerhus- och fryshusstyrelse och centralföreningen preliminärt upprättade köpekontraktet hade statskontoret för sin del icke något att erinra; dock syntes — i syfte att statsverket, sedan lagerhuset avträtts, icke vidare måtte vidkännas några utgifter för lagerhuset — i kontraktet böra intagas en bestämmelse, att centralföreningen skulle ansvara för utskylder m. m. för lagerhuset, vilka förfölle till betalning, sedan centralföreningen tillträtt lagerhuset.

Beträffande redovisningen av den inflytande köpeskillingen finge statskontoret erinra, att de av riksdagen jämlikt beslut 1917, 1918 och 1920 för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus beviljade medel, tillhoppa 11,800,000 kronor, anvisats såsom utgifter för kapitalökning och utgått av lånemedel. Då köpeskillingsbeloppet icke vidare, sedan lagerhusens och fryshusens ställning i budgettekniskt hänseende numera ordnats, torde erfordras för det ändamål, för vilket nämnda lånemedel anvisats, syntes beloppet böra inlevereras till riksgäldskontoret.

Som skäl för försäljning av omförmälda lagerhus hava av myndigheterna angivits, förutom statsmakternas tidigare gjorda uttalanden om önskvärdheten av ett nedbringande av utgifterna för ifrågavarande verksamhet, dels att bibehållande av lagerhuset i statens ägo skulle föranleda utgifter för reparationer av omkring 16,500 kronor, dels att annan lämplig spekulant än Gotländska lantmännens centralförening svårligen torde kunna uppletas, dels ock att genom försäljning till den kooperativa sammanslutning av Gotlands jordbrukare, nämnda förening utgör, jordbrukarintresset bleve tillgodosett och lagerhuset sålunda komme att fylla en med dess uppförande avsedd uppgift. Å andra sidan må erinras, att anläggningen i fråga beräknas hava kostat statsverket omkring 668,000 kronor, och att den preliminärt avtalade försäljningssumman icke utgör mera än 30,000 kronor. Om ock förstnämnda summa får ses i belysning av kristidsförhållandena, måste dock tvekan råda, huruvida försäljningsförslaget bör godkännas. Då jag likväl vill lämna min anslutning därtill, sker detta framför allt därför, att statens omkostnader vid ett bibehållande av lagerhuset synas bliva alltför stora.

Mot bestämmelserna i det preliminära köpekontraktet med det tillägg, som av statskontoret förordats, har jag ingen erinran. Därest riksdagen biträder försäljningsförslaget, torde statens lagerhus- och fryshusstyrelse bemyndigas att i huvudsaklig överensstämmelse med samma bestämmelser å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar träffa slutligt avtal i försäljningsfrågan.

Såsom statskontoret anfört torde köpeskillingsbeloppet böra inlevereras till riksgäldskontoret.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna, i vad avser försäljning av staten tillhörig mark med därå befintliga anläggningar, ifrågavarande mellan statens lagerhus- och fryshusstyrelse samt Gotländska lantmännens centralförening m. b. p. a. den 9 september 1924 upprättade köpeavtal med ovan förordade tillägg,

dels ock besluta, att inflytande köpeskillingsbelopp skall inlevereras till riksgäldskontoret.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.